

Сокол Майя Сергіївна, аспірантка кафедри політології, соціології і культурології, факультет соціальних і поведінкових наук, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

e-mail: sokolmaya@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9201-5124

ЕМІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДО ЄС У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

У статті досліджено явище української еміграції до країн ЄС, починаючи з лютого 2022 р., яке спричинене військовою агресією проти України. Вимушена еміграція розглядається в контексті геополітичних інтересів країн ЄС, США, Великої Британії та Китаю. Досліджено вплив масової еміграції українських громадян на стан євроінтеграції України, розглянуто чинники позитивного і негативного характеру, які впливають на євроінтеграційний курс України.

Ключові слова: еміграція українців у ЄС, вимушена еміграція, євроінтеграція України, геополітичні інтереси, США, Китай, ЄС.

Постановка проблеми. Військова агресія в Україні, яка триває з лютого 2022 р., призвела до масової вимушеної еміграції більш ніж 6 млн українців [1]. Більша частина тих, хто був змушений залишити країну (близько 5 млн), проживає у країнах Європейського Союзу (далі – ЄС) та має статус тимчасового захисту. Така велика кількість вимушених переселенців здійснює вплив на економічні та соціально політичні процеси ЄС, як створюючи нові виклики, так і надаючи відповідь на гострі питання, які постають перед ЄС. Зростання кількості старіючого населення ЄС та зменшення народжуваності протягом останніх років [2] викликають занепокоєння щодо стабільності економічної системи ЄС у найближчому майбутньому. Трудова і політична еміграція можуть здійснити вагомий вплив на вирішення цього питання. Військова агресія проти України призвела до поляризації політичних інтересів світу. Інтеграція України до ЄС та масова еміграція українців у контексті євроінтеграційного процесу виступають критично важливим фактором зміни геополітичних інтересів найбільших країн світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Еміграцію українців до ЄС, починаючи з лютого 2022 р. у зв'язку з війною в Україні, і геополітичні аспекти цього явища досліджують вітчизняні й закордонні вчені. Юрій Якимен-

ко, президент Центру Разумкова, та Василь Юрчишин, директор економічних і соціальних програм, [3] провели ґрунтовне дослідження впливу трансформацій європейського суспільства, а разом з тим і українського як його частини, на формування нових геополітичних викликів та гео економічних змін. Ірина Цурканова [4] вивчає імідж України у світі після початку російської війни як запоруки політичної підтримки в цьому протистоянні. Марина Семеновка [5] наголошує на масовій освітній міграції українців за кордон з метою отримання вищої освіти як негативного наслідку війни в Україні. Із закордонних дослідників вчені Афіньського університету Іоанніс С. Котоулас та Вольфганг Пусцтай [6] вивчають геополітику війни в Україні та її можливі сценарії; Фредерік Мауро [7], фахівець Інституту міжнародних відносин та стратегій IRIS (Брюссель), висвітлює геополітичне пробудження Європи через війну в Україні; Олександра Брзозовські [8] у спеціальному звіті Європейського фонду медіа та інформації вивчає вплив України на європейські геополітичні амбіції та ризики тривалої війни; доктор Ірфан Хаснайн Кайсрані [9] зазначає, що російське воєнне втручання сколихнуло ЄС і членів НАТО, а також досліджує економічні і політичні виклики, які воно поставило перед євразійськими державами.

Формулювання цілей. Дослідити вплив вимушеної еміграції українців, спричиненої військовою агресією Росії проти України, на формування та зміни геополітичних інтересів ЄС, США, Великої Британії та Китаю.

Вклад основного матеріалу. Зацікавленість великих країн у ході війни в Україні та як наслідок – увага до ситуації з мільйонами українських мігрантів в Європі цілком зрозуміла. По-перше, війна має абсолютно гібридний формат, до якого залучено найбільші країни світу, і фінансово, і через поставки зброї та устаткування, і дипломатично, і комунікаційно, і в тому числі – через геополітичне становище України, яка виступає буферною зоною між Європою та Росією. Оскільки Росія виступає агресором у цій війні, Україна – це останній кордон з ЄС, тому занепокоєння країн Європи через триваючий воєнний конфлікт, у який втягнуто країну на кордоні з ЄС, має вагомий підстави.

Розкриваючи тему нашого дослідження, зазначимо, що європейське суспільство відчуває дефіцит робочої сили. Нації ЄС є старіючими, кількість населення пенсійного віку зростає щороку [2, с. 3–17], і в близькому майбутньому може досягти 30 % від загальної чисельності працюючого населення. Це велике навантаження на економічну та соціальну системи європейських держав. Демографія населення протягом останніх десятиліть зросла за рахунок численних мігрантів з країн Африки, Близького Сходу, у тому числі за рахунок міграції через воєнні конфлікти. Трудові мігранти відіграють значну роль в економічних системах європейських держав. Проте вимушені мігранти, які шукають при-

тулку через воєнні конфлікти, зруйновані домівки та екологічні катастрофи, становлять додаткове навантаження для соціальної політики ЄС. Після великої хвилі біженців через воєнний конфлікт у Сирії Європа стикнулася з іще більшою кількістю мігрантів з України. Тривалий воєнний конфлікт змушує всі країни Європи бути учасниками цього протистояння, у першу чергу через змінений суспільний і соціальний уклад життя. Необхідність співіснувати щодня з вихідцями в тому числі з України стала реальністю для громадян європейських держав. Найкращий сценарій – трудова і соціальна інтеграція українців, позитивний внесок до економічної системи у вигляді податків та зайнятих робочих місць, освоєння мови. У цьому випадку матимемо інтеграцію населення України до суспільства ЄС ще до офіційного вступу України до ЄС. Це, безперечно, може пришвидшити процес вступу до ЄС для України загалом. Тому ведемо мову про те, що країни ЄС зацікавлені в якнайшвидшій повноцінній інтеграції українців до європейського суспільства, у першу чергу через чинники покращення демографічної ситуації і трудової міграції.

США здійснюють великий вплив на перебіг війни в Україні, розглядаючи воєнний конфлікт як арену дій за політичне та економічне домінування в світі. США виступають як активний і один із найбільших гравців у цьому воєнному протистоянні. Також можна вести мову про те, що США переслідують власні геополітичні інтереси, тому економічна, політична, воєнна участь (у вигляді зброї та устаткування для України) з боку США працює на зміцнення становища цієї держави у світі. США не прийняли основний тягар еміграції з України через географічну віддаленість і особливості міграційної політики, яка певним чином обмежує в'їзд в країну для мігрантів. Економічні важелі, які вплинули на країни Європи через велику кількість мігрантів з України, загалом теж на користь США, оскільки роблять країни ЄС залежними від розвитку воєнного конфлікту в Україні.

Інша країна, яка бере активну участь у розвитку воєнного протистояння, і відчуває соціальні та економічні наслідки цієї війни, – Великої Британія. Не будучи членом ЄС, Велика Британія відіграє самостійну роль у світовій політиці. Попри замкнену внутрішню політику стосовно мігрантів, керівництво країни прийняло рішення про відкриття кордонів для українців і надання їм можливості для проживання та праці на території держави протягом періоду вимушеного притулку. Терміни перебування українців остаточно не визначено, однак сам факт того, що Велика Британія надала українцям можливість часткової чи постійної інтеграції, свідчить про зацікавленість країни у мігрантах з України. Статистика свідчить, що переважна більшість мігрантів з України має вищу освіту, високий рівень працездатності, культури, а багато з них також і володіють англійською мовою. Крім того, серед українських мігрантів переважають жінки працездатного віку. Після Brexit, Вели-

ка Британія відчувала наслідки економічного та політичного впливу, тож рішення про відкриття кордонів для мігрантів з України має стабілізувати внутрішні суперечності в державі та зміцнити позиції на міжнародній арені, у тому числі у відносинах з ЄС та США.

Не можна оминати увагою Китай, який безпосередньо не бере участі у воєнному конфлікті в Україні, а окреслює виключно свою політичну позицію та має певні економічні відносини з Росією, які можуть впливати на розвиток війни в Україні. Усе ж, розуміючи тенденцію до ствердження позицій Китаю у світі, можна вести мову про те, що ситуація з мігрантами з України в Європі, а також сам воєнний конфлікт, загалом на користь Китаю. Поки Європа стабілізує економічні та соціальні чинники від війни в Україні, Китай неухильно нарощує економічний потенціал, не припиняє виробництво товарів масового вжитку, воєнно-промислового комплексу, активно презентує свою політичну волю і геополітичні уподобання, є активним міжнародним гравцем. Загалом можна стверджувати, що Китай від війни в Україні виграє.

Звернімося до Дослідження організації ANTS [10], члена Європейської асоціації місцевої демократії ALDA, яке проводилось у країнах ЄС протягом 2023 р. і відображає не тільки демографічні показники української еміграції починаючи з 24 лютого 2022 р., включаючи вік, стать, приналежність до мови спілкування і володіння іноземними мовами. Велику увагу приділено географічному розселенню українців у ЄС, проживанню у містах чи селах, економічному становищу і доступу до ресурсів, можливості і здатності до працевлаштування. Для всебічного аналізу ситуації, яка склалась унаслідок такої масової міграції, також враховано бюрократичні, національні та інші проблеми, з якими стикнулися українці в статусі тимчасового вимушеного притулку, наявність доступу до соціальних та медичних послуг, можливість контактів з українською амбасадю, і що немаловажно – психологічний стан українських емігрантів, які виїхали з місць проведення бойових дій, зазнали фізичних або матеріальних втрат внаслідок воєнного наступу, мають родичів, які загинули на війні в Україні або постійно перебувають на її території і не мають можливості виїхати. Вищезазначені фактори мають великий вплив психологічного характеру на тих, хто шукає притулку в Європі.

За даними ANTS, українці, які шукають тимчасового притулку через війну в Україні, стикаються зі значними проблемами працевлаштування, причому майже половина є безробітними та зареєстрованими в місцевих центрах зайнятості. Основними причинами такого безробіття є мовний бар'єр (61,4%) та участь в інтенсивних мовних курсах. Тим не менш майже 30,7% українського населення є працезайнятими в країнах перебування [10, с. 96–98].

Українці сьогодні становлять 6,3% усіх громадян в ЄС [1]. У процесі аналізу переміщень українців до країн ЄС було використано дані Євростату про кількість реєстрацій тимчасового захисту (рис. 1 і 2).

Назад к отчету | COUNTRIES FEATURED IN THE REFUGEE RESPONSE PLAN

Country	Data Date	Refugees from Ukraine recorded in country as of date	Refugees from Ukraine who applied for Asylum, TP or similar national protection schemes to date	Border crossings from Ukraine since 24 February 2022
Bulgaria	08.03.2024	72 775	179 290	Not applicable
Czech Republic	05.05.2024	346 830	607 930	Not applicable
Estonia	31.05.2024	35 075	59 980	Not applicable
Hungary	25.06.2024	59 160	43 230	5 001 820
Latvia	21.05.2024	48 460	55 175	Not applicable
Lithuania	12.06.2024	43 095	86 855	Not applicable
Poland	11.06.2024	957 505	1 802 670	19 895 795
Republic of Moldova	16.06.2024	120 470	52 485	1 108 035
Romania	23.06.2024	77 900	169 645	4 669 130
Slovakia	15.06.2024	121 600	147 050	2 362 170
Всего		1 882 870	3 204 310	33 036 950

Рис. 1. Кількість біженців з України та кількість тих, хто отримав офіційний статус тимчасового притулку у країнах, зазначених у плані реагування на біженців

Назад к отчету | OTHER EUROPEAN COUNTRIES

Country	Data Date	Refugees from Ukraine recorded in country as of date	Refugees from Ukraine who applied for Asylum, TP or similar national protection schemes to date
Albania	07.11.2023	7 495	35
Armenia	17.07.2023	605	605
Austria	10.06.2024	77 280	115 045
Azerbaijan	05.06.2024	4 245	165
Belgium	31.05.2024	79 545	84 135
Bosnia and Herzegovina	31.05.2024	235	235
Croatia	31.05.2024	25 800	26 680
Cyprus	30.04.2024	18 740	22 005
Denmark	02.06.2024	33 335	52 740
Finland	31.05.2024	63 000	70 130
France	30.04.2024	67 645	106 130
Georgia	30.04.2024	26 660	780
Germany	01.06.2024	1 169 630	1 092 135
Greece	31.05.2024	30 320	29 770
Iceland	30.04.2024	4 355	4 320
Ireland	16.05.2024	107 090	107 090
Italy	24.05.2024	170 580	194 205
Liechtenstein	12.06.2024	635	960
Luxembourg	06.05.2024	4 250	6 695
Malta	29.02.2024	2 435	2 710
Montenegro	31.05.2024	68 370	10 730
Netherlands	31.05.2024	114 380	152 710
North Macedonia	30.04.2024	19 305	425
Norway	04.06.2024	71 600	79 775
Portugal	30.04.2024	61 180	68 570
Serbia and Kosovo: S/RES/1244 (1999)	31.05.2024	5 235	3 070
Slovenia	01.06.2024	11 585	11 210
Spain	31.05.2024	202 700	210 190
Sweden	30.05.2024	40 315	68 975
Switzerland	06.06.2024	66 390	104 915
Türkiye	06.06.2024	38 725	3 230
United Kingdom	11.06.2024	242 360	1 260
Всего		2 836 025	2 631 630

Рис. 2. Кількість біженців з України та кількість тих, хто отримав офіційний статус тимчасового захисту в інших європейських країнах

Важливим показником адаптації українців за кордоном є рівень працевлаштування. Середній показник працевлаштованості тимчасово переміщених осіб (далі – ТПО) у ЄС – 40% [10, с. 35–48]. Найбільший відсоток працевлаштованих переміщених осіб спостерігається у країнах ЄС зі знайомим культурно-мовним середовищем та невеликою відстанню до державного кордону України (Чехія, Польща). Водночас в Австрії працевлаштовано лише 8,5% українців із числа зареєстрованих ТПО; в Іспанії – 13%; у Німеччині – 20,8%, причому переважна більшість дорослих українських біженців у Німеччині – жінки (80%), багато з яких (77%) переїхали до Німеччини без партнера, а 48% – з неповнолітніми дітьми; 16% переміщених українців були працевлаштовані в Бельгії; в Італії серед дорослих українців працевлаштованого віку 63% шукають роботу, 11% наразі працюють, майже дві третини мають вищу освіту; 46% українських переселенців були працевлаштовані в Нідерландах; третина українських ТПО в Чехії (понад 100 тис. осіб) офіційно працевлаштована і вже сплатила 8 млрд крон (322,5 млн доларів) відрахувань до бюджету, 70% працевлаштованих українських ТПО в Чехії – жінки; показник офіційного працевлаштування українців у Польщі – 739 тис. (майже 44% від загальної кількості українців, які отримали ідентифікаційний номер PESEL).

Більшість тимчасових переселенців зазнали великих втрат через війну, тому потребували часу на відновлення ментального та фізичного здоров'я. Більше половини з них втратили роботу (66,2%), пережили смерть на війні рідних / друзів / знайомих (51,8%), у 22,9% втрачено або пошкоджено житло, 22,7% втратили власний бізнес, 16,0% перебували в російській окупації [10, с. 107]. Таким чином, і інтеграція, і процес працевлаштування ускладнюються і тривають у часі.

Повернімось до чинників, які спонукають ЄС відкривати двері для українських біженців і створювати механізми для їхньої інтеграції в європейське суспільство. Наголосимо, що під інтеграцією розуміється не лише короткотривале перебування на території ЄС в умовах тимчасового захисту від війни, а тривале, і навіть постійне проживання в якості невід'ємного складника нового суспільства. Тобто вже в самому підході до формування положень Директиви про тимчасовий захист [11] і впровадження її імперативів європейськими країнами бачимо відкриту можливість для українців (а саме у зв'язку з масовим переміщенням українців було активовано положення Директиви), окрім перебування в безпеці протягом гострої фази війни, також і можливість для остаточного переселення до країн ЄС. Відкриті можливості для освоєння мови, отримання кваліфікації, офіційної праці, доступу до медицини та навчання дітей у європейських школах показують безпрецедентність підходу до запрошення мігрантів на терени ЄС. Опустимо політичний складник, що сформував політико-емоційне забарвлення прийняття цього рішення, – ані світ, ані ЄС не мали аналогів подібної ситуації

масштабного військового конфлікту на кордонах ЄС. Тож зрозуміла розгубленість, обурення та неймовірність сприйняття ескалації розвитку зазначених подій. Утім Директиву про тимчасовий захист було активовано 4 березня 2022 р., невдовзі після початку війни. Вона поширювала свою дію на всі країни – учасниці ЄС, а згодом аналогічні положення запровадили й інші європейські країни (Швейцарія, Велика Британія) та США. Вочевидь війна стала активним каталізатором для започаткування процесів, які давно назріли в ЄС.

Однією з причин, що сприяли широкому залученню українських біженців на територію всього ЄС, є факт того, що Європа стикається з внутрішніми проблемами демографічного й економічного характеру. Нації Європи є старіючими. За даними Євростату (рис. 3–5), приріст населення ЄС зупинився у 2020 р. З 1 січня 2020 р. по 1 січня 2022 р. населення ЄС скоротилося на 585 000 осіб. Найбільше зниження в абсолютному вираженні спостерігалося в Італії (–611 000) та Польщі (–304 000) [12].

Кількість населення старшого віку невинно зростає. З 2002 по 2022 рр. частка людей старше 80 років майже подвоїлася. Частка осіб віком 65 років і старше зросла в усіх державах-членах. У 2022 р. Італія, Португалія, Фінляндія та Греція мали найвищу кількість старіючого населення в ЄС (24%). Якщо розглядати більш конкретно групу віком 80 років і старше, то їхня частка зросла в усіх державах-членах на рівні ЄС з 3,5% у 2002 р. до 6,1% у 2022 р. Найбільше зростання спостерігалося в Греції (з 3,7% до 7,2%).

Кількість молоді (віком до 19 років) в усіх державах-членах зменшилась в середньому на 3%. Це стосується і дітей – категорія віком від 0 до 15 років зменшилася загалом по ЄС на 2%.

Estimated population of Europe in 2023, by age

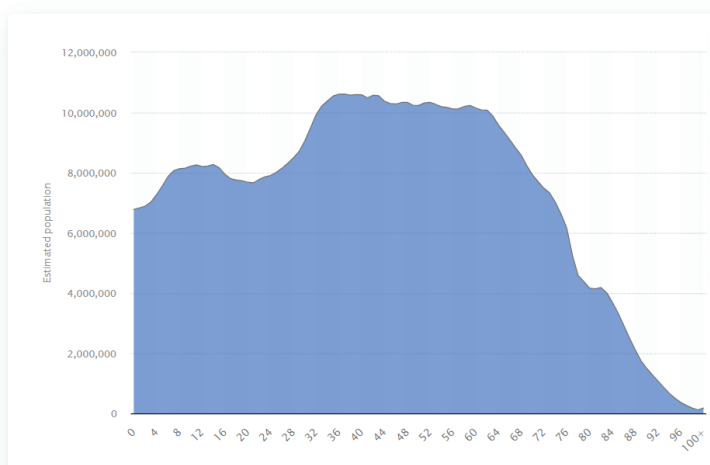


Рис. 3. Населення ЄС за віком (Євростат, станом на 2023 р.)

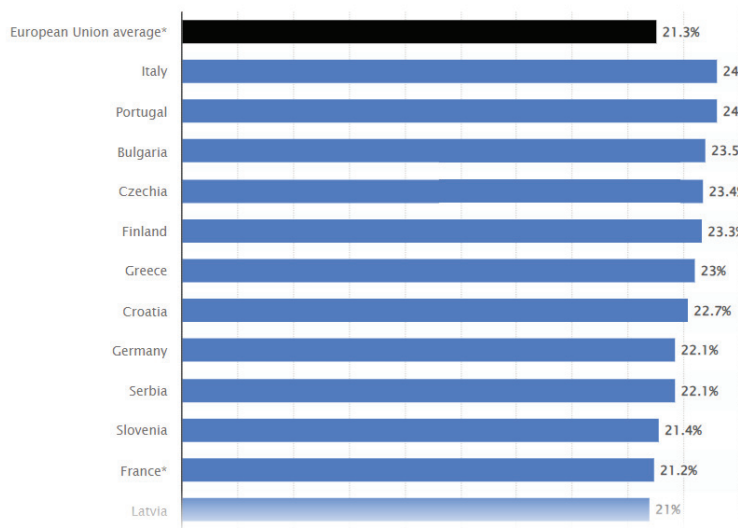
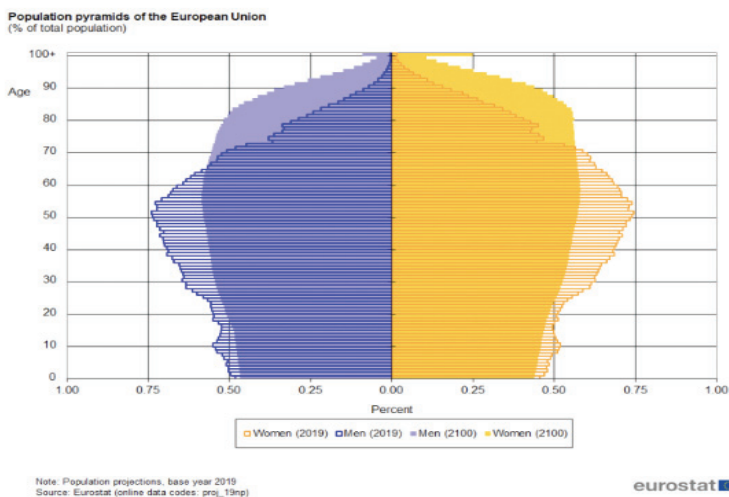


Рис. 4. Частка населення віком від 65 років і старше в європейських країнах (Євростат, лютий 2024 р.)



Population pyramids of the European Union: 2019 data and 2100 projection

Рис. 5. Діаграма вікової структури населення ЄС станом на 2019 р. та прогноз до 2100 р. (Євростат)

Очікується, що кількість літнього населення (старше 65 років) збільшиться до 2100 р., тоді як кількість населення працездатного віку (у віці 15–64 років) значно скоротиться.

За даними на 1 січня 2022 р., середній вік населення в ЄС дорівнює 44 роки. Серед держав – членів ЄС найвищий середній вік у 2022 р. спостерігався в Італії (48,0 років), Португалії (46,8), Греції (46,1) і Німеччині (45,8), найнижчий – на Кіпрі (38,3 року).

На тлі збільшення показників середнього віку і зменшення народжуваності обґрунтованим є занепокоєння щодо спроможності соціальної та економічної систем держав ЄС витримати навантаження, яке зростає незабаром. Також критичними є наслідки обмежень, що мали місце протягом пандемії COVID-19, на функціонування економіки загалом, розвиток малого і середнього бізнесу, самозайнятість населення зокрема. Негативно позначиться на цій сфері і війна в Україні, ураховуючи переоснащення економіки ЄС на сферу озброєння, економічні санкції проти Росії, ембарго на ввезення енергоносіїв та їх подальше здорожчання, змінені логістичні шляхи поставок та соціальні виплати мігрантам.

Трудові мігранти, які в невеликій кількості приїжджають до Європи, не вирішують цього питання. Підвищення активності заробітчан має сезонний або тимчасовий, обмежений у часі характер. Метою перебування за кордоном є покращення матеріального становища, при цьому частим є повернення додому, до своєї родини. Нерідко заробітчани змінюють країну перебування в пошуках більш вигідного становища. Демографічні чинники можуть бути зміненими лише за рахунок осілого життя, спрямованого на зміцнення родини, народження дітей, стабільний зарібок. Усе це передбачає укладання шлюбів і отримання громадянства країни перебування, якщо вести мову про колишніх заробітчан. Масові переселення до Європи мігрантів із Близького Сходу, країн Африки, хоча і є підґрунтям для урізноманітнення демографічного складника, усе ж мають особливості інтеграції цих етнічних груп, роблячи її певною мірою обмеженою, зважаючи на замкнений спосіб існування етнічних общин, нижчий рівень освіти порівняно з місцевим населенням, обмежене знання мови.

Українці змінили традиційний образ біженця в Європі. З України виїхали здебільшого жінки з дітьми (більшу частину біженців з інших країн становлять молоді та середнього віку чоловіки), а чоловіки залишилися захищати країну. І значна частина українських переселенців в ЄС – освічені люди, зі знанням іноземних мов та бажанням працювати. Це спричинило повагу європейців та посилило їх інтерес до України. Переважна більшість тимчасових переселенців з України мають вищу або незакінчену вищу освіту. Найбільш по-

ширеним освітнім профілем є соціальні науки (психологія, економіка і бізнес, соціологія, право, політологія, педагогіка тощо). І хоча матеріальний стан більшості опитаних українців (див. Дослідження) можна схарактеризувати як середній або нижче середнього (за суб'єктивними оцінками учасників дослідження), а майже кожен четвертий оцінив рівень свого життя як низький або дуже низький, певна частина ТПО працевлаштована, а після закінчення мовних курсів ще більша частина українців вийде на ринок праці. Усе це говорить про зміни у сприйнятті українців як біженців і значно сприяє позитивному іміджу українців у ЄС. А звертаючи увагу на низькі демографічні показники Європи, можна робити прогноз, що певна кількість українок залишиться в ЄС у якості постійних мешканців, а згодом і громадян, отримає постійну роботу, створить родину і матиме на меті виховання й освіту дітей. Надані фактори в довготривалій перспективі матимуть позитивний вплив на означені проблеми, а українці (у першу чергу – жінки, молодь, діти) виступають вагомим ресурсом і ефективним інструментом вирішення цього питання.

Пріоритети США у протистоянні з Росією мають історію від холодної війни, і з початком незалежності України тільки зміцнювались. Україна на кордонах ЄС обіймає буферне положення по відношенню до Росії. З одного боку, США підтримують демократичні тенденції в Українській державі, сприяючи зміцненню її державного устрою й економічного становища. З іншого – стверджують свою присутність у державі як сильного і стабільного партнера, окреслюючи коло своїх інтересів у світі. Україна – форпост, розмежування влади і впливу США і Росії на Євразійському континенті, окрема територія, яка через географічне і геополітичне положення стала театром воєнних дій між двома гегемоніями світу, засобом демонстрації всієї існуючої на сьогодні зброї і залякування ворогів. Не викликає сумніву той факт, що армія України на сьогодні є найбільш досвідченою дієвою армією світу, яка має досвід ведення активних бойових дій із найсучаснішою зброєю, досвід участі в гібридній війні із застосуванням технічних та інформаційних засобів у кількості та результативності як жодна інша армія світу. Однак війна обумовлена інтересами, значно ширшими за національний суверенітет України.

За твердженням Збігнева Бжезінського [13], колишнього радника США з національної безпеки в Міністерстві закордонних справ, на початку 1994 р. сильна та стабільна Україна розглядалась як критична противага Росії та стрижень того, чим, на його думку, мала стати нова велика стратегія США після холодної війни. «Не можна наголошувати досить сильно, що без України Росія перестане бути імперією, але коли Україна підкоряється, а потім підпорядковується, Росія автоматично стає імперією», – написав він [13]. Через

кілька місяців після публікації статті Бжезинського Сполучені Штати, Велика Британія та Росія на Будапештському референдумі зобов'язалися поважати незалежність і суверенітет України в обмін на те, щоб вона стала без'ядерною державою. Ядерна зброя як арсенал та інструмент впливу залишалися в США та в Росії.

Через двадцять років, коли російські війська захопили Крим, актуальність відновлення та зміцнення суверенітету України перестала бути примарною. Головні пріоритети зовнішньої політики США та ЄС постійно пов'язані з українським питанням, а після вторгнення Росії в лютому 2022 р. США та ЄС різко збільшили оборонну, економічну та гуманітарну підтримку України, ввели санкції проти Росії. Однак війна триває вже третій рік, західні лідери з обережністю ведуть діалог щодо прийняття України в НАТО, побоюючись повномасштабної ескалації і втягнення НАТО у війну, а також загострення питання застосування ядерної зброї. «Міжнародна безпека, яка широко обговорюється та аналізується, стала справжнім явищем без прецедентів у світовій історії. У діалозі про світоустрій беруть участь усі міжнародні організації, глави держав і урядів, наукові центри з усього світу, багато дослідників і вчених. Для розуміння та опису світового порядку необхідно розглядати не лише причини і явища, треба звертати увагу на ризики та загрози» [14, с. 99–105].

Конфлікт триває, і питання української еміграції стоїть гостро. За твердженням українців, які взяли участь у Дослідженні, поверненню в Україну заважає невизначеність і загроза безпеки. Тож тимчасова еміграція триває, змушуючи людей будувати життя в нових умовах.

У контексті євроінтеграції всієї держави – це позитивний аспект, який забезпечує формування національної свідомості українців проєвропейського характеру, і це сила, з якою рахуватимуться і надалі. У випадку, коли з часом частина вимушених мігрантів залишиться остаточно жити в Європі, вона сформує українську діаспору значної чисельності (сьогодні українці становлять 6% від населення Європи, і за даними Дослідження – від 20 до 70% планують залишитися в ЄС остаточно). Інтеграція України в ЄС не йде загальноприйнятним шляхом, однак відбувається швидко і масово.

Цікавим є становище Китаю у зв'язку з війною в Україні. Китай, як і США, є лідером світової торгівлі. Незважаючи на той факт, що Китай не здійснює поставок зброї для російсько-українського протистояння, він, проте, веде активну торгівлю з Росією, виступаючи одним із найбільших каналів збуту російських енергоносіїв після введених економічних санкцій. Ціна для Китаю більш ніж вигідна, розрахунки Китай веде в юанях, чого до введення ембарго проти Росії у світі взагалі не існувало.

Дослідження Центру Разумкова так висвітлює посилення протистояння у світі внаслідок загострення війни в Україні: «Актуальним питанням міжнародного порядку денного є зростаюче протистояння глобальних центрів впливу – США і Китаю. Нині триває і посилюється гостра політична, торгово-економічна конкуренція між Вашингтоном і Пекіном, до якої втягнуті окремі країни і регіони світу» [15, с. 4–6].

На думку Юрія Якименко, президента Центру Разумкова, саме посилення юаня на світовому валютному ринку є метою зовнішньої політики й обумовлює ставлення Китаю до війни в Україні. Китай використав вторгнення Росії до України і пов'язані з цим західні санкції, щоб підштовхнути до дедоларизації світової економіки. Торгівля Китаю з Росією зараз в основному розраховується в юанях, розширення розрахунків за імпорт нафти (з країн Перської затоки) також в юанях – перші кроки для заміни нафтодоларів нафтоюанями. Дедалі активнішими є спроби ввести в міжнародні розрахунки навіть між третіми країнами юань, щоб просувати дедоларизацію [3].

Нижче наводиться графік (рис. 6), який підтверджує значно знижені розрахунки в євро з боку ЄС у зв'язку з ембарго на російські імпорти та енергоносії та зміцнення валюти Китаю в тій же площині.

Частка долара, євро та юаня у міжнародних розрахунках через SWIFT, % загального

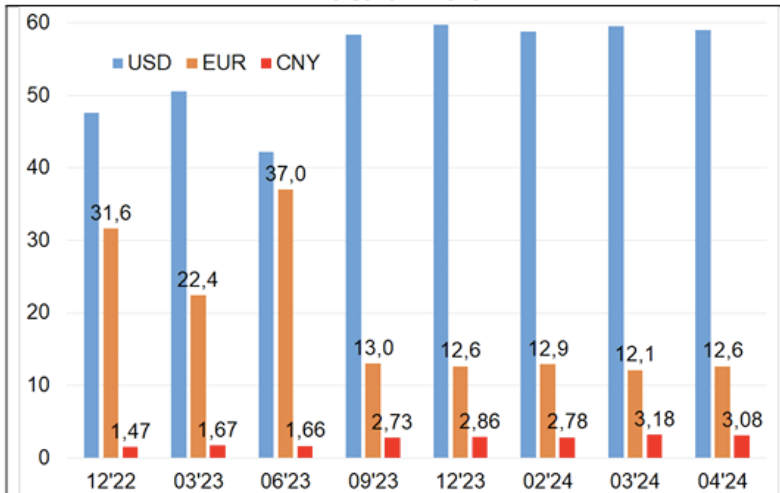


Рис. 6. Частка долара, євро та юаня в міжнародних розрахунках через SWIFT за 2022–2024 рр. (Дослідження Центру Разумкова)

Знову ж таки, у контексті євроінтеграції України і наявних пріоритетів Китаю, доречним є припущення, що домовленості Києва і Брюсселя в по-

дальшому матимуть тенденцію до поглиблення і зміцнення європейського курсу України.

Висновки. Масова еміграція українців, спричинена військовою агресією Росії, привела до численних змін у соціальному та економічному житті Європи. З одного боку, було введено нові регулятори, які надали можливість інтегрувати життя вимушених мігрантів до європейської спільноти. З іншого – з'явилася можливість дати відповідь на економічні виклики для самого ЄС в найближчому майбутньому.

Географічне та політичне положення України між країною-агресором та ЄС впливає на формування інтересів найбільших країн світу як щодо факту самої війни, так і щодо її наслідків, у тому числі – значної еміграції населення. Євроінтеграційний курс України та присутність великої кількості українців у країнах ЄС та країнах Європи сприяє зміцненню позицій ЄС, відповідає міжнародним інтересам США, сприяє економічній стабілізації Великої Британії, окреслює наміри Китаю щодо світової присутності.

Новим є явище, коли міграція через війну охопила в першу чергу жінок і дітей – чоловіки залишилися в країні і на війні. Переважна більшість українців, які натепер проживають у країнах Європи, – це добре освічені громадяни працездатного віку. Це змінило ставлення світу до поняття міграції і статусу мігранта. Тепер мігранти викликають зацікавленість і можуть виступати інструментом внутрішньої політики як для ЄС, так і для інших раїн. Подальша інтеграція українців до ЄС становить інтерес у контексті Євроінтеграційного курсу України. Варто продовжувати досліджувати цей аспект і його алгоритми впливу на формування міждержавних позицій у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. UNHCR. Ukraine Refugee Situation: Refugees from Ukraine recorded in Europe. 2024. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 25.04.2024).
2. European Union. Demographic change in Europe. European Commission Report. 2023. An official website of the European Union. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3112> (дата звернення: 25.04.2024).
3. Якименко Ю., Юрчишин В. Геополітичні виклики та гео економічні зсуви / Центр Разумкова. 2024. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/06/27/geop.pdf> (дата звернення: 30.05.2024).
4. Цурканова І. Імідж України в умовах війни та міжнародна політична підтримка. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. № 26 (3). С. 87–93. doi: <https://doi.org/10.15421/172353>.
5. Семенкова М. Стратегічний розвиток України: фактор вищої освіти під час повномасштабного вторгнення рф. *Грані : наук.-теор. альманах*. 2024. № 27 (1). С. 113–119. doi: <https://doi.org/10.15421/172416>.

6. Kotoulas I. E., Pusztaï W. Geopolitics of the War in Ukraine. Fainst Report. Foreign Affairs Institute, University of Athens. 2022. № 4. URL: <https://www.aies.at/download/2022/Geopolitics-of-the-War-in-Ukraine-FINAL.pdf> (дата звернення: 15.06.2024).
7. Mauro F. The War in Ukraine and Europe's Geopolitical Awakening. Institute de relations internationales et stratégiques. Europe, Strategy, Security programme. 2023. № 17 URL: https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2023/06/17_ProgEurope_FMauro_EN.pdf (дата звернення: 16.06.2024).
8. Brzozowski A. How the war in Ukraine is shaping Europe's geopolitical ambitions. European Media and Information Fund. Special Report. 2023. URL: <https://en.euractiv.eu/wp-content/uploads/sites/2/special-report/How-the-war-in-Ukraine-is-shaping-Europes-geopolitical-ambitions-compressed.pdf> (дата звернення: 30.05.2024).
9. Dr. Qaisrani I. H. A Geopolitical War in Europe: Russia's Invasion of Ukraine and its Implications. *Journal of European Studies*. 2023. № 39/1. С. 1–15. URL: https://www.researchgate.net/publication/366810826_A_Geopolitical_War_in_Europe_Russia's_Invasion_of_Ukraine_and_its_Implications (дата звернення: 20.05.2024).
10. ANTS. The Ukrainian Diaspora and temporarily protected Ukrainians after the full-scale invasion. European Association for Local Democracy ALDA Report. 2023. 230 p. URL: <https://www.alda-europe.eu/ru/the-ukrainian-diaspora-and-temporarily-protected-ukrainians-after-the-full-scale-invasion-a-study-by-aldamember-ants/> (дата звернення: 25.05.2024).
11. Директива Європарламенту № 2001/55/ЕС про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового припливу переміщених осіб та заходи щодо сприяння збалансованому розподілу між державами-членами тягаря, пов'язаного з прийомом таких осіб, і наслідків такого прийому. 2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/de/TXT/?uri=celex:32001L0055> (дата звернення: 27.05.2024).
12. Eurostat. Demography of Europe – 2023 edition. An official website of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2023> (дата звернення: 20.05.2024).
13. Brzezinski Z. The Premature Partnership. Foreign Affairs. 1994. URL: https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1994-03-01/premature-partnership?_gl=1*w8diaj*_gcl_au*ODA5ODUyNTQl1LjE3MTk2OTg0ODI.*_ga*MTU2MDcxNTU1MC4xNzE5Njk4NDg0*_ga_N9V4J2JY26*MTcyMDQ0MjQxMy45LjEuMTcyMDQ0MjQ1NS4xOC4wLjA.*_ga_5PHCCVN7B8*MTcyMDQ0MjQxMy45LjEuMTcyMDQ0MjQ1NS4xOC4wLjA.*_ga_24W5E70YKH*MTcyMDQ0MjQxMy45LjEuMTcyMDQ0MjQ1NS4xOC4wLjA (дата звернення: 30.05.2024).
14. Creanga L. Conceptual aspects of international security. *Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. : зб. тез наук. пр. / за заг. ред. М. В. Трофіменко. Київ : МДУ, 2023. С. 99–105.
15. Центр Разумкова. Євроінтеграція в умовах війни: стан, проблеми, виклики. *Національна безпека і оборона*. 2022. № 1/2 (187/188). С. 4–6. URL: [//efaidnbmnni](https://efaidnbmnni)

bpcajpcglclefindmkaj/https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf. (дата звернення: 28.05.2024).

REFERENCES

1. UNHCR (2024). Operational Data Portal, Ukraine Refugee Situation: Refugees from Ukraine recorded in Europe. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
2. European Union (2023). Demographic change in Europe. European Commission Report. An official website of the European Union. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3112>
3. Yakymenko, Y., Yurchyshyn, V. (2024). Geopolitychni vyklyky ta geoeconomichni zsuvy. Razumkov Center. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/06/27/geop.pdf> [in Ukrainian].
4. Zurkanova, I. (2023). Imidzh Ukraini v umovakh viyny ta mizhnarodna politychna pidtrymka. *Naukovo-teoretichniy almanakh Grani – Scientific and theoretical almanac Grani*, 26 (3), 87–93. URL: <https://doi.org/10.15421/172353> [in Ukrainian].
5. Semenкова, М. (2024). Strategichniy rozvytok Ukraini: factor vyshchoi osvity pid chas povnomasshtabnogo vtorgnennia rf. *Naukovo-teoretichniy almanakh Grani – Scientific and theoretical almanac Grani*, 27(1), 113–119. URL: <https://doi.org/10.15421/172416> [in Ukrainian].
6. Kotoulas, I. E., Pusztai, W. (2022). Geopolitics Of the War in Ukraine. Fainst Report. Foreign Affairs Institute, University of Athens. URL: <https://www.aies.at/download/2022/Geopolitics-of-the-War-in-Ukraine-FINAL.pdf>
7. Mauro, F. (2023). The War in Ukraine and Europe’s Geopolitical Awakening. Institute de relations internationales et stratégiques, Europe, Strategy, Security programme Report. 17. URL: https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2023/06/17_ProgEurope_FMauro_EN.pdf.
8. Brzozowski, A. (2023). How the war in Ukraine is shaping Europe’s geopolitical ambitions. European Media and Information Fund. Special Report. URL: <https://en.euractiv.eu/wp-content/uploads/sites/2/special-report/How-the-war-in-Ukraine-is-shaping-Europes-geopolitical-ambitions-compressed.pdf>
9. Dr. Qaisrani, I. H. (2023). A Geopolitical War in Europe: Russia’s Invasion of Ukraine and its Implications. *Journal of European Studies*, 39/1, 1–15. URL: https://www.researchgate.net/publication/366810826_A_Geopolitical_War_in_Europe_Russia's_Invasion_of_Ukraine_and_its_Implications
10. ANTS (2023). The Ukrainian Diaspora and temporarily protected Ukrainians after the full-scale invasion. Report by European Association for Local Democracy ALDA. URL: <https://www.alda-europe.eu/ru/the-ukrainian-diaspora-and-temporarily-protected-ukrainians-after-the-full-scale-invasion-a-study-by-aldamember-ants/>
11. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and

- bearing the consequences of such reception. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/de/TXT/?uri=celex:32001L0055>
12. Eurostat (2023). Demography of Europe – 2023 edition. An official website of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2023>.
 13. Brzezinski, Z. (1994). The Premature Partnership. Foreign Affairs. URL: https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1994-03-01/premature-partnership?_gl=1*w8diaj*_gcl_au*ODA5ODUyNTQ1LjE3MTk2OTg0ODI.*_ga*MTU2MDcxNTU1MC4xNzE5Njk4NDg0*_ga_N9V4J2JY26*MTcyMDQ0MjQxMy45LjEuMTcyMDQ0MjQ1NS4xOC4wLjA.*_ga_5PHCCVN7B8*MTcyMDQ0MjQxMy45LjEuMTcyMDQ0MjQ1NS4xOC4wLjA.*_ga_24W5E70YKH*MTcyMDQ0MjQxMy45LjEuMTcyMDQ0MjQ1NS4xOC4wLjA
 14. Creanga, L. (2023). Conceptual aspects of international security. *Suchasnyi rozvytok derzhavotvorenniya ta pravotvorenniya v Ukraini: problemy teorii ta praktyky*: Materialy XI Mizhnarodnoi naukovo-prakychnoi konferentsii – Materials of the 11th International Scientific and Practical Conference, zb. tez nauk. prats / za zag. redaktsieiu M. V. Trofymenko. Kyiv: MDU, 99–105. [in Ukrainian].
 15. Razumkov Centr (2022). Yevrointegratsiia v umovakh viyny: stan, problem, vyklyky. *Natsionalna bezpeka I oborona – National Security and Defense, 1/2 (187/188), 4–6*. URL: <https://doi.org/10.15421/172416> [in Ukrainian].

Sokol Maïia Sergiivna, graduate student of the Department of Political Science, Sociology and Cultural Studies, Faculty of Social and Behavioural Sciences, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

EMIGRATION OF UKRAINIANS TO THE EU IN THE CONTEST OF GLOBAL GEOPOLITICAL INTERESTS

The article examines the phenomenon of Ukrainian emigration to EU countries, starting from February 2022, caused by military aggression against Ukraine. Forced emigration is considered in the context of the geopolitical interests of the EU, USA, Great Britain and China. The influence of the mass migration of Ukrainian citizens on the state of European integration of Ukraine is studied, the factors of a positive and negative nature that affect the European integration course of Ukraine are considered.

Keywords: emigration of Ukrainians to the EU, forced emigration, European integration of Ukraine, geopolitical interests, USA, China, EU.

